

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РИНКУ ЧОРНИХ МЕТАЛІВ ЯК ПРЕДМЕТ БІРЖОВОГО ТОВАРОЗНАВСТВА ANALYTICAL REVIEW MARKETS FOR FERROUS METALS AS A SUBJECT OF COMMODITY EXCHANGE

Карпіщенко О.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу
та управління інноваційною діяльністю,
Сумський державний університет

Шевлюга О.Г.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри маркетингу
та управління інноваційною діяльністю,
Сумський державний університет

У статті досліджено ринок чорних металів України, динаміка експорту та імпорту продукції чорної металургії, особливості галузі в Україні та світі. Проаналізовано біржові ціни на чорні метали, перспективи розвитку металургійної галузі у світі. Розглянуто світовий обсяг ф'ючерсів та опціонів за недорогоцінними металами.

Ключові слова: чорні метали, експорт, імпорт, динаміка цін, біржовий товар, ринок металів.

В статье исследован рынок черных металлов Украины, динамика экспорта и импорта продукции черной металлургии, особенности отрасли в Украине и мире. Проанализированы биржевые цены на черные металлы, перспективы развития металлургической отрасли в мире. Рассмотрен мировой объем фьючерсов и опционов по недорогостоящим металлами.

Ключевые слова: черные металлы, экспорт, импорт, динамика цен, биржевой товар, рынок металлов.

The article examines the market of ferrous metals of Ukraine, dynamics export and import of steel products, characteristics of the sector in Ukraine and the world. Analyzed stock prices for ferrous metals, prospects for the development of the steel industry in the world. Considered the global volume of futures and options on low-cost metals.

Keywords: ferrous metals, exports, imports, price trends, commodity exchange, metals market.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Металургійна галузь є однією з найважливіших галузей промисловості України, які сприяють розвитку експортних операцій та притоку валютних коштів. Металургійний комплекс тісно пов'язаний з іншими галузями промисловості, які приводять к зростанню національної економіки країни в цілому. Продукція чорної металургії України торгується на світовому ринку з країнами СНД, Європейського Союзу та іншими, займаючи його значну частку. Продукція чорної металургії є предметом угод з купівлі-продажу на біржах металів, які існують майже в кожній країні, особливо в тих, де розвинена металургійна галузь, що дає змогу зручніше здійснювати угоди на біржах як для покупців, так і для продавців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблематика вивчення

світового та вітчизняного ринків продукції чорної металургії, торгівлі ними на біржах металів представлена в роботах таких науковців, як А.С. Полькіної [1], Д.Є. Козенкова, О.В. Цимбалюк [2], М.О. Солодкого [3], В.О. Яворської [4]. Ними розглядається стан, динаміка та особливості біржового ринку, продукції металургійної галузі України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Незважаючи на наявність публікацій щодо особливостей розвитку металургійної галузі України, біржової торгівлі металами, питання торгівлі, зокрема, продукцією чорної металургії потребує більш ґрунтовного вивчення.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є аналіз ринку чорних металів в Україні, торгівлі продукцією чорної металургії як біржовим товаром та перспектив розвитку галузі в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Метали є важливими ресурсами у промисловому виробництві, займаючи провідне місце у світовій економіці. Ринки металів формуються під впливом змін у світових попиті та пропозиції на них, відповідно будь-які зміни на ринках металів здійснюють вплив на світову економіку. Металургійна галузь є дуже важливою складовою частиною економіки країни, від якої залежить стан інших галузей промисловості. В Україні вона створює близько 30% ВВП, її продукція спрямована переважно на експорт. Однак якість вітчизняної продукції чорної металургії залишається на низькому рівні, що не дає їй можливість конкурувати з аналогічною продукцією інших провідних країн світу. Використання застарілих

технологій у виробничих процесах також не сприяє підвищенню якості продукції.

Чорні метали (сталь та чавун) відносяться до недорогих, маючи у своєму складі переважно залізо. Вони мають більшу масу та значніші природні запаси. Виробництво й споживання металів зосереджено в декількох країнах світу, залежно від певного виду металу. Ціни на недорогі метали в цілому знизилися, що пов'язано з падінням цін на нафту, зниженням попиту на них та зростанням пропозиції.

Світова торгівля металами сприяє підтримці міжнародного торговельного балансу. Україна має тісні зв'язки в торгівлі чорними металами з країнами Європи, Азії та іншими регіонами. У виробництві сталі позицію лідера займає Китай, який є провідним виробником залізної руди. Процес виробництва руди залежить від

Таблиця 1

Обсяги виробництва сталі деяких країн світу за січень – квітень 2016 р., тис. т [5]

Країна	Січень	Лютий	Березень	Квітень
Китай	62 555	58 515	70 650	69 420
Японія	8 777	8 345	8 726	8 498
Індія	7 394	7 460	8 059	7 800
США	6 456	6 424	6 770	6 571
Південна Корея	5 664	5 075	5 716	5 670
Бразилія	2 497	2 434	2 506	2 300
Туреччина	2 598	2 370	2 729	2 887
Україна	1 938	1 971	2 205	2 154
Тайвань, Китай	1 790	1 660	1 775	1 720

Таблиця 2

Рейтинг світових компаній-виробників сталі у 2015 р. (фрагмент) [5]

Ранг	Компанія	Обсяг виробництва, млн т
1	ArcelorMittal	97,136
2	Hesteel Group	47,745
3	Nippon Steel and Sumitomo Metal Corporation (NSSMC)	46,374
4	POSCO	41,975
5	Baosteel Group	34,938
6	Shagang Group	34,214
7	Ansteel Group	32,502

Таблиця 3

Обсяг експорту продукції чорної металургії України, тис. дол. США [6]

Обсяг експорту, тис. дол. США	Січень – березень 2015 р.	Квітень – червень 2015 р.	Липень – вересень 2015 р.	Жовтень – грудень 2015 р.	Січень – березень 2016 р.
Чавун переробний, дзеркальний у первинних формах	129 601,2	88 728,7	151 580,5	141 124,1	85 153,8
Сталь вуглецева у первинних формах	1 327,4	283,2	268,8	371,9	278,9
Сталь вуглецева нелегована	214,1	259,1	138,2	185,2	34,6
Сталь, що не ржавіє	14,8	47,3	75,3	45,8	40,1
Феросплави	234 143 565,0	205 435,3	192 544,6	179 916,0	153 539,6

рівня інвестиційної активності у цій галузі економіки (див. табл. 1).

Провідні світові компанії-виробники сталі наведені в табл. 2.

Аналіз показників динаміки експорту та імпорту продукції чорної металургії представлений в табл. 3 і 4.

У цілому, експорт продукції чорної металургії скоротився в декілька разів у I кварталі 2016 р. порівняно з аналогічним періодом 2015 р. Це пояснюється загальним спадом промислового виробництва та металургійної галузі. Основним країнами експорту залишаються країни СНД та Європи, Азії та США.

Обсяг імпорту сталі, чавуну та феросплавів також поступово скорочується за деякими позиціями у 1,6–8 разів. Обсяг імпорту нелегваної сталі за аналізований період підвищився у 1,5 разів. Країнами-імпортерами є країни СНД, Європи, Азії та інші.

Біржова торгівля продукцією здійснюється на товарних біржах. Їх кількість в Україні зростає, однак не всі вони постійно діють і взагалі не відповідають світовим стандартам, обсяг угод на товарних біржах є нестабільним.

Сьогодні в Україні функціонують 39 акредитованих товарних бірж у всіх областях країни. Українським біржам притаманні такі особливості, як:

- значна концентрація біржової торгівлі в окремих регіонах;
- низький рівень спеціалізації напрямів;
- відносно невеликий статутний капітал бірж.

Щодо тенденцій подальшого розвитку біржової торгівлі, то очікується зміна структури товарів на біржах у напрямі збільшення продукції енергетики, дорогоцінних та кольорових металів та продовольчих товарів [7].

Щодо територіального розміщення, то товарні біржі є в усіх областях України, але протягом останніх років почали визначатися центри біржової торгівлі: м. Київ, Київська, Дніпропетровська, Полтавська та Миколаївська області. Особливо відчутною є роль Києва, на долю якого припадає близько 80% національного біржового обігу [8].

Майже в кожній країні світу існує біржа металів, на якій відбувається торгівля металургійною продукцією. Однак найбільшою з них є Лондонська біржа металів (*London Metal Exchange*), яка є високо ліквідним ринком зі значними обсягами торгівлі. На ній представлений широкий спектр ф'ючерсів та опціонів як на кольорові, так і на чорні метали.

Серед українських підприємств, зокрема, здійснюють біржову торгівлю чотири найбільш

Таблиця 4

Обсяг імпорту продукції чорної металургії України, тис. дол. США [6]

Обсяг імпорту, тис. дол. США	Січень – березень 2015 р.	Квітень – червень 2015 р.	Липень – вересень 2015 р.	Жовтень – грудень 2015 р.	Січень – березень 2016 р.
Чавун переробний, дзеркальний у первинних формах	757,1	160,6	60,3	192,8	89,5
Сталь вуглецева у первинних формах	–	39,1	–	–	–
Сталь вуглецева нелегована	54,6	66,6	111,4	98,7	81,8
Сталь, що не ржавіє	1 922,8	2 436,4	1 918,0	982,3	1 144,3
Чавун переробний легований, чавун дзеркальний	0,7	–	–	–	–
Феросплави	25 157,8	31 850,4	25 067,4	18 139,6	14 920,7

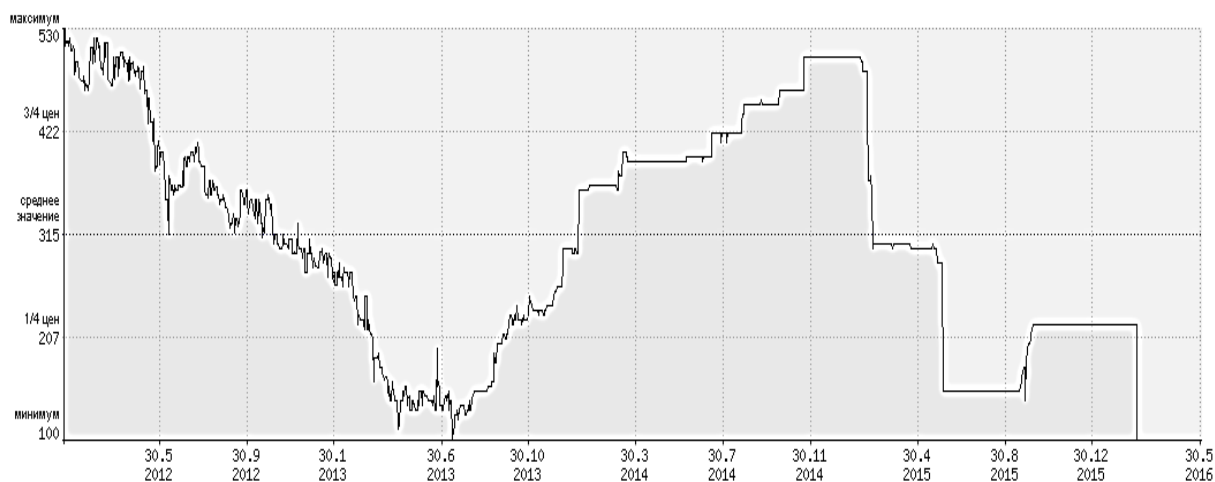

Рис. 1. Графік динаміки цін на сталь [9]

крупні компанії, які виробляють майже 50% готового прокату в Україні. До них належать: Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча, Єнакіївський металургійний завод, металургійний комбінат «Азовсталь» та Алчевський металургійний комбінат. Ці, а також інші підприємства здійснюють операції з купівлі-продажу чорних металів на LME.

Графік динаміки цін на сталь зображено на рис. 1.

Обсяг ф'ючерсів та опціонів на основі контрактів за недорогоцінними металами, за якими йшла торгівля на 75 біржах усього світу в 2014 р. становив 872 601 162 дол. США, що на 35% вище, ніж у 2013 р. Частка ф'ючерсів та опціонів на недорогоцінні метали становила 1,7%.

За рейтингом ф'ючерсів та опціонів на ринку металів 1-ше місце в 2014 р. займали ф'ючерси на арматурну сталь на суму 408 078 103 дол. США, що на 38,9% перевищило відповідні показники минулого року. 3-тє місце в рейтингу зайняли ф'ючерси на залізну руду на суму 96 359 128 дол. США, що на 4301,5% перевищило відповідний обсяг 2013 р. [10].

У майбутньому сталь залишатиметься одним із найбільш важливих матеріалів для сучасного суспільства, однак індустрія виробництва сталі стикатиметься з великою кількістю перешкод, таких як: надлишкові потужності, волатильність сировинних і енергетичних ринків, ризики протекціоністської політики.

Згідно з оцінками OECD, у 2025 р. попит на сталь збільшиться до 2,3 млрд т на рік (середньорічне зростання в 2013–2025 становитиме 3,7%):

64% споживання припадатиме на будівельний сектор, 17% – автомобілебудування, 15% – виробництво технологічних машин та обладнання. 90% очікуваного збільшення споживання сталі в 2012–2025 рр. забезпечать такі галузі:

– житлові та інфраструктурні проекти у країнах з економікою, що розвивається (68% зростання);

– технологічне машинобудування (13% зростання);

– нафтогазопромислові та інші труби (9% зростання) [11].

Тобто сталь як товар, за яким здійснюється торгівля в усьому світі, надалі залишатиметься цінним чорним металом, які в цілому займають велику питому вагу у структурі експорту та імпорту.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, підвищення експортного потенціалу України в металургії дасть широкі можливості з модернізації економіки, що матиме позитивний економічний та соціальний ефект. У статті розглянуто стан та особливості розвитку чорної металургії України, показано її позиції порівняно з іншими країнами світу. Проаналізовано динаміку експорту й імпорту деяких видів продукції чорної металургії. Представлено обсяг ф'ючерсів та опціонів на основі контрактів за недорогоцінними металами, за якими йде світова біржова торгівля та перспективи розвитку світового ринку сталі. У наступних дослідженнях будуть проаналізовані перспективи розвитку продукції кольорової металургії в Україні та світі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Полькіна А.С. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку металургії / А.С. Полькіна // Управління розвитком. – 2014. – № 2 (165). – С. 134–137.
2. Козенков Д.Є. Аналіз стану чорної металургії України: сучасні проблеми та шляхи розвитку / Д.Є. Козенков, О.В. Цимбалюк // Ефективна економіка: електронне науково-фахове видання. – 2013. – № 8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2225>.
3. Солодкий М.О. Біржовий ринок: [навч. посібник] / М.О. Солодкий. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 565 с.
4. Яворська В.О. Аналіз сучасного стану світового біржового ринку / В.О. Яворська // Моніторинг біржового ринку. – 2014. – № 6. – С. 13–17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mbr_2014_6_5.
5. Офіційний сайт Всесвітньої асоціації сталі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://worldsteel.org>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
7. Голишева Є.О. Історія становлення товарних бірж та тенденції їхнього розвитку / Є.О. Голишева, М.В. Ахрамеева // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. О.Ф. Балацького (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.): у 4 т. / за заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми: Сумський державний університет, 2013. – Т. 4. – С. 17–18.
8. Трубей О.М. Детермінанти розвитку товарних бірж в Україні / О.М. Трубей // Економічний простір. – 2014. – № 86. – С. 116–124.
9. Центральный металлургический портал РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metallicheskiy-portal.ru/index-cen-lme>.
10. Official Site of Futures Industry Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fimag.fia.org/articles/2014-fia-annual-global-futures-and-options-volume-gains-north-america-and-europe-offset>.
11. Ринок сталі 2012 р. та оцінка перспектив розвитку галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bakertilly.ua/media/UKR_Steel_2012.pdf.